

Dziecko jako świadek – rys zagadnienia

Wstęp – case study

- W 1983 roku Judy Johnson wielokrotnie informowała policję w Manhattan Beach, że jej syn, uczęszczający do przedszkola McMartin, jest molestowany przez niejakiego Raymonda Buckeya, który tam pracuje. Składane przez matkę skargi stawały się coraz bardziej dziwaczne. Oskarżała Buckeya np. o to, że uprawia stosunki analne z jej synem, jednocześnie każąc mu trzymać głowę w muszli klozetowej, albo że zmusza go, aby jeździł nago na koniu. U pani Johnson stwierdzono ostry przypadek schizofrenii o postaci paranoidalnej. Zmarła w 1986 roku na chorobę wątroby spowodowaną nadużywaniem alkoholu. Do tego czasu prokuratorzy dysponowali już dużą liczbą innych zeznań. Mali podopieczni przedszkola podczas przesłuchań opowiadali makabryczne i nieprawdopodobne historie o dzieciach zmuszanych do wykopywania zwłok na cmentarza, do wyskakiwania z samolotu i do zabijania zwierząt kijami do baseballa. Mimo to prokuratorzy i wielu rodziców uznało, że należy potraktować te opowieści poważnie (Carlson, 1990). Buckeyowi i jego matce (właścicielce przedszkola) wytoczono proces, który trwał 2,5 roku i kosztował 15 mln \$. Ława przysięgłych, uznała, że pani Buckey nie jest winna popełnienia zarzucanych jej czynów, ławnikom nie udało się też doprowadzić do skazania Raymonda Buckeya. Odzyskał on jednak wolność dopiero po rewizji procesu, spędziwszy pięć lat w więzieniu. *Główną przyczyną, dla której przysięgli nie orzekli winy w tej sprawie, był brak pewności co do tego, czy w trakcie przesłuchań nie sprowokowano dzieci do opowiadania o molestowaniu, stosując naprowadzające pytania bądź wymuszając pewne zeznania.*

Dziecko świadkiem „specjalnej troski”?

Uwagi Fundacji Dzieci Niczyje

- Dziecko:
- nie rozumie procedur, w których musi uczestniczyć,
- boi się nieznannej sytuacji,
- obawia się, że nie sprosta oczekiwaniom dorosłych,
- czuje się winne,
- boleśnie przeżywa przypominanie o doznanych krzywdach,
- boi się konsekwencji oskarżania bliskich mu osób [Fundacja Dzieci Niczyje (2004), *Wysoki sędzie...*].

Dzieci vs. młodzi dorośli

- Niepełnie rozwinięte funkcjonowanie pamięci.
- Bardziej podatne na sugestię.
- Zapamiętywanie szczegółów centralnych lepiej niż peryferycznych.

Rozróżnianie zdarzeń rzeczywistych od fikcyjnych.

- Brak pewności u dzieci, czy zdarzenie miało miejsce rzeczywiście, czy tylko w wyobraźni.
- **Eksperyment z Samem Stonem (Leichtman i Ceci, 1995) -**

Lalki dokładne anatomicznie – pomagają czy szkodzą przy przesłuchaniu?

talala

Dzieci a procedura okazania

PSYCHOLOGICZNE ASPEKTY OCENY ZEZNAŃ MAŁOLETNIICH ŚWIADKÓW

- 1) cechy indywidualne świadka
- 2) charakter zdarzenia będącego przedmiotem uruchomienia procedur prawnych;
- 3) warunki dokonywania i przechowywania spostrzeżeń
- 4) warunki odtwarzania przez świadka spostrzeżeń,

INDYWIDUALNE CECHY DZIECKA I JEGO RELACJE Z OTOCZENIEM

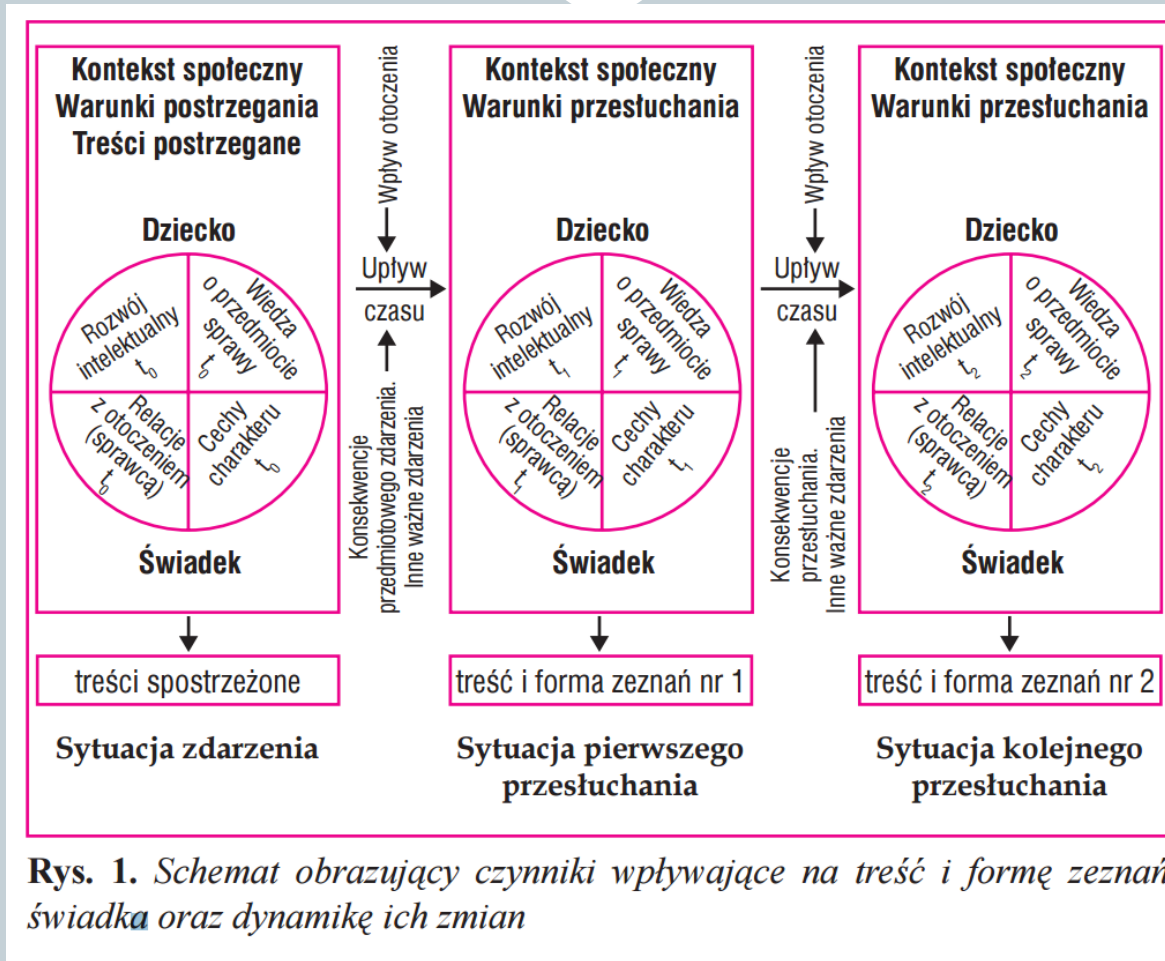
- Ocena cech przesłuchiwanego dziecka dotyczących jego możliwości intelektualnych nie powinna ograniczać się do określenia ogólnego poziomu rozwoju.

Charakter zdarzenia

- Treść i forma zeznań świadków zależna jest od charakteru zdarzenia będącego przedmiotem podjętych procedur prawnych.
- Niektóre zdarzenia są dla dziecka trudniejsze do zaobserwowania i opisanego.

Czynniki wpływające na zeznania dzieci

Rys. 1. Schemat obrazujący czynniki wpływające na treść i formę zeznań świadka oraz dynamikę ich zmian

Przesłuchiwanie dzieci – wybór miejsca

- Przyjazny pokój przesłuchań -powinien zapewniać małodetnietmu poczucie komfortu, sprzyjać nawiązaniu kontaktu z prowadzącą czynność osobą.

TECHNICZNE WYPOSAŻENIE POKOJU PRZESŁUCHAŃ DZIECI

- Techniczne standardowe wyposażenie pokoju przesłuchań:
- duże, dające dobrą widoczność lustro weneckie,
- kamera utrwalająca przebieg przesłuchania i przekazująca obraz do drugiego pomieszczenia
- mikrofony rejestrujące dźwięk,
- słuchawki pozwalające na komunikację między osobą prowadzącą przesłuchanie dziecka i osobami pozostającymi poza pokojem przesłuchań, uprawnionymi do udziału w czynności procesowej.

Wybór czasu przesłuchania

- Kwestia czasu w kontekście przesłuchania dziecka-świadka wiąże się z trzema aspektami:
- porą dnia, w jakiej odbywa się przesłuchanie;
- odległością czasową pomiędzy przesłuchaniem a zdarzeniem będącym jego przedmiotem;
- czasem trwania przesłuchania.

OSOBY PROWADZĄCE PRZESŁUCHANIE I UCZESTNICZĄCE W PRZESŁUCHANIU

- Czy liczba osób biorących udział bezpośrednio w przesłuchaniu dziecka może mieć wpływ na jego zeznania?
- Prokurator, obrońca oraz pełnomocnik pokrzywdzonego mają prawo wziąć udział w przesłuchaniu.
- Rola psychologa?

Protokół NICHD – odpowiedź na problemy związane z przesłuchiwaniami dzieci?

- Narzędzie stworzone z uwzględnieniem empirycznej wiedzy dotyczącej funkcjonowania dzieci.
- Wieloletnie badania wskazują, że protokół NICHD maksymalizuje ilość otrzymywanych informacji.

Protokół NICHD

etap 1: wprowadzenie

- Przedstawienie się i wyjaśnienie dziecku sytuacji w jakiej się znajduje.
- prawo do odmowy składania zeznań
- instrukcja „nie wiem”
- instrukcja „nie rozumiem”
- instrukcja „mylisz się”
- instrukcja „przesłuchujący nie ma wiedzy o zdarzeniu”
- zasada mówienia prawdy

Protokół NICHD

ETAP II: ĆWICZENIE NARRACJI

- Swobodna narracja
- Segmentacja czasu

PROTOKÓŁ NICHD
ETAP III:
ROZMOWA Z DZIECKIEM NA TEMAT PRZEDMIOTU SPRAWY

- Przejście do rozmowy o przedmiocie sprawy
- Pytania o przedmiot sprawy
- Przerwa

ETAP IV: ZAKOŃCZENIE PRZESŁUCHANIA

- Przerwa
- Pytania kończące
- Tematy neutralne

Podsumowanie – Czy dziecko może być „dobrym” świadkiem?

